

TELEVİZYON DİZİLERİNDE GÜCÜN TEMSİLİ ¹

Nergiz Karadaş²

ÖZET

İnsanlık tarihi güç savaşlarına dayanır. Zaman içerisinde süregelen biçimde, gruplar ve kurumlar sahip oldukları iktidar, otorite, statü, cinsiyet ve inanç gibi toplumsal kaynaklarla güçlerini karşılardaki kişilere kabul ettirmeye çalışmışlardır. Bu yönüyle gücü toplumsal ilişkiler olarak ifade etmek mümkündür. Gündelik hayatta kişiden kişiye değişen, artıp azalabilen ve paylaşılabilen güç bir yandan bireylere ayrıcalık katarken, diğer yandan kültürel bir boyutu da vardır.

Türk televizyonlarında yayınlanan dizilerin sayıları izleyicinin ilgisine bağlı olarak, özellikle son on yıllık süreçte gün geçtikçe artmaktadır. İzleyiciyle iletişim kurma ve izleyicinin dikkatini sürekli kılma sürecinde toplumsal gerçeklikten ve uyaşlımlardan beslenen televizyon dizilerinde kişilerarası iletişimin, dolayısıyla da toplumsal ilişkilerin temel belirleyicilerinden olan gücün temsiline ne şekilde yapıldığının ortaya konulması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç çerçevesinde çalışmanın ilk bölümünde güç ve televizyon dizilerine ilişkin literatüre yer verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, Türk televizyonlarında yayınlanan ve izlenme oranları dikkate alınarak belirlenen iki dizide yer alan güç temsilleri ve bunların toplumsal gerçeklikle ilişkisi ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, dizi, güç, güç çeşitleri, temsil, toplumsal rol.

REPRESENTATION OF POWER IN TV SERIALS

ABSTRACT

History of humanity is based upon power wars. In the course of time, groups and institutions have constantly tried to push their powers, authorities, statues, sexes and beliefs on other persons. In this context, it is possible to express power as social relations. Power which varies from one person to another, increases or decreases and shared in daily life, not only adds distinction to individuals but also it has cultural aspects.

The number of soap operas serialized in Turkish channels has increased day by day in the last decade depending on viewers' interest. Taking the process of communicating and perpetuating viewers' attention in soap operas which live on social realities, the communication between individuals and to what extent power representation is performed forms the basis of this study. In accordance with this purpose, the first section of the study finds out power and literature with regard to television. The second section of the study, using as base two soap operas in Turkish channels with regard to the ratings, aims to reveal power representations and their relations with social realities.

Key words: Television, soap operas, power, types of power, representation, social role.

¹ Bu çalışma 29 Ekim- 1Kasım 2012 tarihleri arasında Roma'da düzenlenen Uluslararası Sanat ve Bilim Dergisi (IJAS) Konferansı'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Araştırma Görevlisi ve Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Sinema- Televizyon Bölümü. nergizkaradas@gmail.com

1. Giriş

İnsanlık tarihi güç ilişkilerine dayanır. İlk çağlarda hayatta kalabilmek için doğa ve diğer canlılarla savaşan insanlar günümüzde birbirleri, hatta kendileriyle savaşmaktadır. Bu nedenle güç ilişkileri toplumda taşların yerinden oynamasını sağlayacak kadar önemlidir. Toplumsal hayattaki bu öneminden hareketle güç, ilk insandan günümüze kadar insan-insan, insan-toplum, insan-devlet, toplum-devlet arasındaki ilişkilerde karşımıza çıkmaktadır. Bu yapı çerçevesinde kişiler, gruplar ve kurumlar sahip oldukları iktidar, otorite, statü, cinsiyet ve inanç gibi toplumsal kaynaklarla güçlerini karşılarındaki kişilere kabul ettirmeye çalışırlar. Toplumsal yapı içinde birey, bazı durumlarda belirli bir güce sahip olabilirken, bazı durumlarda güçten yoksun olabilir. Bu yönüyle güç o günkü şartlara ve ilişkilere bağlı olarak değişebilir. Toplumda var olan ve/veya onaylanan güç ilişkilerinin yinelenmesi ise, meşrulaştırılmasına neden olmaktadır.

Toplumsal kaynaklar üzerinde gücün tesis edilmeye çalışılması, yapma ve yaptırma ilişkisindeki güç kavramını ortaya çıkarır. Yapma-yaptırma ilişkisindeki gücün oluşturulabilmesi için, yapan ve yaptıran arasında eşitsiz bir ilişkinin var olması gerekir. Böylece eşitsiz güç ilişkilerinin düzene sokulabilmesi, bir otoritenin veya iktidarın varlığına gereksinim duyar. Bununla birlikte güç, insanların davranışlarını güdüleme özelliğine de sahiptir. Psikolojik olarak insanlar başarı elde etmeleri, bir şeyleri tamamlamaları, toplum içinde tanınmaları ve saygı görmeleri ile güdülenerek tatmin duygusunu artırır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı , 2002: 196).

Kişiler arasındaki çoklu bağımlılığı içeren toplumsal ilişkilerde, taraflardan birinin diğeri üzerindeki gücü uygulamadaki başarısı, bağımlılığın sonucunda elde edilecek başarıyı kolaylaştırır. Dolayısıyla gücün uygulandığı tarafın direnme gücüne sahip olup olmama yeteneği, gücün uygulanma düzeyinde belirleyici olur (Emerson, 1962: 32). Bunun yanı sıra Pfefer gücü sahip olunan potansiyel kuvvet yanında davranışları etkileme olarak değerlendirmiştir. Güç belirli süreçteki olayların akışını değiştirerek, var olan duruma karşı olan direnişin yönünü değiştirme ve insanları ikna ederek bu yola sevk etme yeteneğidir (Kırel, 1998: 5) .

Kitle iletişim araçları, toplumların özellikleri çerçevesinde toplumsal yapıya ve kültüre ilişkin değerlerin yeniden üretildiği mecralardır. Kitle iletişim araçlarının anlam oluşturma süreci izleyiciyle karşılıklı etkileşime dayanır. Medya metinleri toplumsal temsiller aracılığıyla üretilir. Bu metinlerin anlamlandırılma sürecinde izleyicinin toplumsal yapının gelişim sürecini ve değerlerini bilmesi önemlidir. Görsel ve işitsel olması ile geniş kitlelere ulaşabilmesi, televizyonun kültüre ilişkin temsillerin yeniden üretildiği bir mecra olmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Türkiye’de izlenme oranları ve yapılan araştırmalar özellikle prime-time’da yayınlanan dizilerin izlenme rekorları kırdığını ve bireylerin günlük sohbetlerinin konusu haline geldiğini göstermiştir. İzleyici televizyon karşısında bir yandan gündelik hayatının sıkıntılarından ve rutininin kurtulmak da, diğer yandan ise toplumsal temsillerde kendisini bulabilmektedir.

Dizilerde, izleyiciyi ekrana bağlamak için gerekli olan tansiyonun oluşturulmasında toplumda yer alan güç ilişkilerine yer verilmektedir. İzleyiciyle ortak dilin oluşturulmasında ve gerekli uyulaşımın sağlanmasında topluma ilişkin temsillerin öneminden harekete televizyonda yayınlanan dizilerde toplumda var olan güç temsillerinin dizilere nasıl yansıdığı bu çalışmanın temel sorununu oluşturmaktadır.

2. Güç Kavramı ve Güç Çeşitleri

Daha öncede belirtildiği gibi ilk insandan günümüze kadar güç, kişilerarası iletişimden, kitle iletişime kadar geçen süreçte kilit öneme sahiptir. Gücün bu önemi ve etkinliği bireylerin eylemlerinde önemli bir yönlendiricidir. Gücün birey hayatındaki yerinin ve toplumsal hayattaki yansımalarının bir örneğini İspanyol ressam Goya’nın “Caprichos” adlı albümünde yer alan “A caza de dientes (Dişlerin Peşinde) ” adlı çalışmasında görmek mümkündür. Bu çalışmasında Goya, asılarak öldürülmüş olan bir adamın dişlerinde büyüdü bir güç olduğuna inanan bir kadının o dişlere sahip olma isteğini görselleştirmektedir. Resimde kadın, ipte sallanan adama doğru parmak uçları üzerinde yükselmiş dişleri almak üzeredir. Bu esnada bir mendil ile kapattığı yüzünde yaşadığı dehşet ve güce sahip olma kararlılığının yarattığı

çelişkinin paradoksu yer almaktadır. Kadın için güce sahip olmak her şeyden önemlidir (Pappenheim, 2002:1) .

Resim 1: A caza de dientes (Dişlerin Peşinde)

Kaynak: <http://murataytas.wordpress.com/>

Güç kavramı belirgin bir kavram olmadığı için tek bir tanımının ortaya konulması zordur. Günümüzde güç kavramı genel olarak başkalarına karşı kazanabilen haklar olarak ifade edilebilmektedir. Diğer bir ifade ile güç, bir bireyin ya da bireyler topluluğunun kendi istekleri doğrultusunda, rızaları olup olmadığına bakmaksızın diğer insanların davranışlarını etkileyebilme, yönlendirebilme veya denetleyebilmesidir (Demir ve Acar, 2005: 201-202).

Alman düşünür ve sosyolog Max Weber (2011: 40) gücü, “bir sosyal ilişki içinde, bir aktörün hangi temele dayanırsa dayansın, direnmeyle karşılaşsa bile istediğini yapabilme konumu olma ihtimali”, olarak tanımlamaktadır. Bu yönüyle güç, iyi olarak anlaşılmakta ve kişinin kendini iyi hissetmesiyle eşdeğerde görülmektedir. Örneğin kadın hareketleri, kadınların kendilerini güçlü hissetmelerini sağlayarak, yapma ve yapabilme gücünün etkisini kendini iyi hissetmede göstermesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Siyaset bilimci Robert Dahl (1957: 202-203) ise gücü, toplumsal ilişkilerdeki yerine vurgu yapacak şekilde, sosyal iki kişi arasındaki bir ilişki olarak ifade etmiştir. Örneğin bir kişi sürücülere yolun sağından gitme

talimatını verdikten sonra, aynı komut sürücüler tarafından yerine getirilirse, komutu veren kişi bir sosyal ilişki olarak güç kavramını kullanır. Diğer bir ifade ile A kişisi B kişisi üzerinde, bu eylemi yerine getirmek istemese dahi bir şeyler yaptırabilme gücüne sahip olmuş olur. Kişilerin hedeflerine ulaşmalarında yardımcı olan ya da kişilere bu süreçte müdahale etme olanağı tanıyan güç kaynaklarını/türlerini aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırmak mümkündür:

2.1. Yasal Güç

Bu güç, kaynağını kişisel haklar ve görevlerden almaktadır. Bireylerin konumları, toplumsal rolleri, bilgi ve deneyimleri diğer bireylerle ilişki ve dolayısıyla iletişim kurma sürecinde güçlü olmalarına neden olur. Güçlü birey, karşısındaki bireylerden bir takım davranışları yerine getirmelerini isterken, karşısındaki bireyler çoğu zaman güç karşısında uyma davranışı sergiler. Yasal gücün sahip olunan konumla ilişkisine örnek olarak öğretmen öğrenci ilişkisini vermek mümkündür. Sınıf içerisinde susmamızı ve/veya bir takım aykırı davranışlarda bulunmamamızı söyleyen kişinin öğretmenimiz ya da arkadaşımız olması durumunda uyma davranışı farklılık gösterecektir. Yasal güç toplumsal rollerle de ilişkilidir. Aile içerisinde anne ve babalık rollerine atfedilen toplumsal değerlerin etkisiyle anne ve baba, çocukları üzerinde güce sahiptir. Bu nedenle anne ve babalar çocuklarının eve giriş saatlerini sınırlayabilir (Kaypakoğlu, 2008: 165).

2.2. Uzmanlık Gücü

Özel bilgi veya beceri üzerine kurulu olan uzmanlık gücünde kişiler, uzman oldukları alan nedeniyle ikna etme gücüne sahip olurlar. İnanılabilirliği yüksek olarak kabul edilen uzman kişiler, karşısındaki kişiyi iki şekilde etkilerler. İlkinde doktor, avukat gibi meslek grubundaki uzmanların yaptığı gibi karşısındaki insanların davranışlarını değiştirmeye yönelik bilgi ile etkilemeleri söz konusu olur. İkincisinde ise, karşısındakilerin elde etmek istedikleri bilgileri onlara vererek ve isteklerine uymayı bekleyerek etkilemeye çalışırlar (Kırel, 1998: 17-18).

Bilgiye ve enformasyon kaynaklarına sahip olma, iktidar ilişkilerini şekillendirerek güç yapısını etkilemeyi beraberinde getirir. Güç ve bilginin birbirine yakından bağlı olduğunu ve karşılıklı etkileşim ile birbirinin etkisini arttırdığını iddia

eden ünlü Fransız filozof Foucault (2005: 18-19), bilginin iktidarın bir ürünü olduğuna ve kendisini ortaya çıkartan iktidarı genişletip güçlendirdiğine değinir. Kojave (2007: 27) ise bilgide ast-üst ilişkisine vurgu yapar. Üstlerin astlardan önce bilgiye sahip olabildikleri için, ast üzerinde bilgiye dayalı bir otorite tesis ederek, gücü ellerinde bulundurduklarını ifade eder. Bilgiye sahip olma, iktidar ilişkilerinde eşitsizliğe yol açan bir etken olmaktadır.

2.3. Bilgi ve Teknoloji Gücü

Kişilerin sahip oldukları bilgi, diğer insanlar üzerinde baskı oluşturarak onlar üzerinde etkili olmalarını sağlayan bir güçtür. Buna ek olarak, günümüzde bilgi ve teknolojiadaki gelişim toplumsal gelişmeleri de etkilemekte insanların yaşama, düşünme ve algılama biçimleri gün geçtikçe değişmektedir. Yaşanan gelişmeler ile bir yerde gücün oluşmasında ve o zamana kadar gücü elinde bulunduranların kaybetmesinde teknik bilgideki ve teknolojiadaki değişimler belirleyici olmaktadır. Buna örnek olarak, Boulding (1999), insanın tahrip gücünde meydana gelen artışla, diğer bir ifade ile askeri teknoloji ve silah ihmalindeki gelişmelerle güç ilişkilerinin yön değiştirdiğini belirtmekte ve feodal derebeyliklerin sonunu getiren olgu olarak barutu göstermektedir. Benzer bir yaklaşımı ulus-devletler için de gösteren Boulding (1999), bu sistemin yıkılmasında da füzelerin etkili olabileceğini iddia etmektedir.

2.4. Psiko-Sosyal Güç

Gücün ortaya çıkmasında etkin olan bir başka etken de psiko-sosyal faktörlerdir. Bu faktörlere bağlı olarak oluşan eşitsizlik hem bireysel, hem de toplumsal yapıda güç yapısının etkilenmesine yol açar. Kişilerin kendilerine ait karakteristik özellikleri, onları yönetmeye, buyurgan tavır göstermeye ve liderlik etmeye yönlendirir. Bazı kişiler ise itaat etmeye, emir almaya daha yatkındırlar. Dolayısıyla güç ilişkisinde yöneten ve yönetilen varlıklar oluşur (Adler, 1997: 212-216).

Hükmetmeye duyulan istek ve boyun eğmeye yönelik tavır olarak nitelendirebileceğimiz bu durum, kişinin yaşadığı psiko-sosyal çevrenin bir ürünü olarak değerlendirilir. Bu güç eşitsizliğinin diğer bir kaynağı Russell'ın (2004) vurguladığı gibi, kendine güven duygusudur. Bireylerin iktidarı kendi yetenekleri

ölçüsünde istemekte, kendilerini yetersiz gördükleri noktalarda başka bir önderin ardına takılmaktadırlar.

2.5. Sosyo-Ekonomik Güç

Gücün ortaya çıkması ve yapılanmasında, etkili olan diğer bir unsur sosyo-ekonomik etkenlerdir. Ekonomik ve sosyal faktörlerden kaynaklanan eşitsizlik, bireyler arasında ve toplumsal yapılar arasında olmak üzere iki şekilde ortaya çıkar (Duverger, 2007: 122). Her iki şekilde de düzeni sağlamaya yönelik olarak bir hiyerarşik yapı oluşur. Bunun sonucunda güçlü olan hiyerarşinin tepesinde yer alırken, güç farklılıkları ekonomik ve siyasal alanda kendisini hissettirir. Ekonomik alanda kaynakların eşit dağılmaması, kaynakların belli kesimin elinde toplanmasına neden olur. Böylece bu gruptakilerin, kaynaklara ulaşamayanların üzerinde üstünlük kurlmaları söz konusu olur. Zengin ile fakir arasındaki ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılığı, kendisini bu gelişmişlik farklılığına bağlı olarak toplumda sahip olacağı güç ilişkisinde de gösterir. Diğer bir ifade ile Dahl (1957) tarafından belirtildiği gibi güç, sosyal kişi ile diğer bir sosyal kişi arasındaki ilişki olduğundan farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip gruptan birinin diğerleri üzerinde, davranışını kabul ettirebilme kapasitesini de gösterir (Kırel 1998: 5).

2.6. Ödüllendirici ve/veya Cezalandırıcı Güç

Otoritenin güç kanalıyla tesis edilmesindeki diğer bir kaynak ödüllendirici güçtür. Bu güç türünde önemli olan kişilerin belirli bir davranışa uyma nedeniyle elde edecekleri faydadır. Diğer bir ifade ile kişileri ödüllendirerek onlara fayda sağlayacak olanlar, bu kişiler üzerinde güç sahibi olur. Buna benzer olarak cezalandırma yetkisini elinde bulunduranlarda diğer bireyler üzerinde güç sahibidirler. Zorlayıcı güç ile ödüllendirici güç arasında tam tersine bir ilişki vardır. Ödüllendirici güçte olumlu şeylerin elde edilmesine çaba harcanırken, olumsuzluklar uzak tutulmaya çalışılır. Dolayısıyla cezadan farklı olarak ödüllendirici sonuçların dağıtım yeteneği gücü belirler (Kırel, 1998: 15).

2.7. Zorlayıcı Güç

Güç ilişkilerin tam anlamıyla ortaya konulabilmesi için alanın, nereden geldiğinin ve kaynağının ne olduğunun ortaya konması gerekir. Kaypakoğlu'nun (2008: 165) ifadesi ile yasal, ödüllendirici ve zorlayıcı gücü ifade eden güç kaynakları, gücü elinde bulduranın, karşısındaki hedefin davranışlarını kontrol edebilme ve belirleme yeteneğini etkiler. Bilgi, referans, uzmanlık gibi diğer güç kaynaklarında ise, etkilenme durumunda bulunan hedef, kendi iradesiyle işbirliğine gider.

Fiziki zorlama araçlarının uygulanması, ceza tehdidi ile iş yaptırma ve korkuya bağlı olarak ortaya çıkan güç türü, zorlayıcı güçtür. Yapılması istenilen şeylere uyulmaması nedeniyle karşılaşılabilecek yaptırımlardan kaçınmak amacıyla kişiler bu güce boyun eğmeyi kabul ederler. Bu güç türünde, fiziki güç kullanımından, silah kullanmaya veya ebeveynlerin çocuklarını erken yatağa göndermelerinden, trafik polisinin yazacağı cezaya kadar çeşitli şekillerde cezalar uygulanabilir. Böylece başkalarına ceza verme imkânına sahip olanlar, ciddi bir güç ayrıcalığına sahip olurlar (Kırel, 1998: 14; Kaypakoğlu, 2008: 166).

2.8. Siyasal Güç

Siyasal etkenlerin güç kavramının ortaya çıkmasında etkili olmasını sağlayan temel faktör güç ve rıza arasındaki ilişkidir. Burada güç hüküm edebilme yetkisine sahip olan yöneticilere ait olurken, iktidara meşruiyet sağlayan ve yasal otorite olarak gücü uygulanmasına imkân veren, rıza gösterenlerin boyun eğmesidir. Öteki iktidar türlerinden daha geniş kapsamlı, üstün, maddi güç kullanma tekeli elinde bulduran siyasal yapının özünü yöneten ve yönetilen arasındaki ayırım belirler (Kapani, 2008: 53-54).

2.9. Fiziksel Güç

Fiziksel gücün bir güç kaynağı olarak ortaya çıkışında toplumsal şartlandırmalar önemli rol oynar. Erkek, sahip olduğu fiziksel güç ile daha caydırıcı olabilmekte ve kadın üzerinde kendi iradesini kabul ettirebilmektedir. Bununla birlikte mücevher, elbise, araba gibi ödüllendirmeler yoluyla kadını kendi gücüne bağımlı hale getirebilmektedir. Bu tavrın doğal bir kanun olduğuna dair toplumda

genel kabul gören düşünceler, cinsiyete dair güç ilişkilerinde eşitsizliğe yol açmaktadır. Dolayısıyla Weber'in ifade ettiği gibi yöneten-yönetilen arasındaki ilişki, zorunlu bir şartlanma çerçevesinde ana-babadan görülen geleneksel yapıyı yansıtmaktadır. Kadınların bu güce inanışları, toplum içinde şartlandırılmalarından kaynaklanır. Geleneksel yapı etrafında oluşan eşitsizlik, gücün erkek tarafından elde edilmesine imkân sağlamıştır. Erkeklerin kendi cinsiyetlerini, fiziksel ve zihinsel niteliklerine hükmetme yolunda kullanmalarını kolaylaştırmıştır (Galbraith, 2004: 34-35).

2.10. Referans Gücü

Kaypakoğlu (2008: 167) tarafından referans gücü olarak kabul edilen güç türünde, kişinin kendi referans grubunda, özdeşleştirdiği kişilerden etkilenmesi söz konusudur. Referans gücüne en iyi örnek, reklamlarda bir ürünün satışının kolaylaştırılması için tanınmış kişilerin kullanılması gösterilebilir. Kişi çok beğendiği, kendinde bulunduğu inandığı özellikleri çekici bulduğu bu kişide görünce ona bağlanır. Böylece referans aldığı kişinin gücünden etkilenir.

3. Televizyon Dizilerinde Gücün Temsili

Kamuoyu oluşturulmasında psikolojik (tutum, tecrübe, inanç) ve sosyolojik (kitle iletişim araçları, kültür, meslek, aile) birçok faktör var olmakla birlikte, kitle iletişim araçları psikolojik faktörleri etkileyen en önemli etmen olarak karşımıza çıkmaktadır (Işık, 2007: 19). Kitle iletişim araçlarının bu özellikleri çok sayıda toplumsal temsille izleyiciyi buluşturmasında belirleyici olmaktadır.

Temsil kavramını Mutlu (2004: 278-282), herhangi bir şeyin belirgin özellikleriyle yansıtılması ve/veya yeniden sunulması olarak tanımlarken; toplumsal temsilleri, bireylere maddi ve toplumsal dünyada kendilerini konumlandırmak ve ihtiyaç duydukları denetimi sağlarken ilettiği toplumsal kodlar aracılığıyla, toplumsal tarihlerini anlamlandırma olanağı tanıyan yeniden üretimler olarak tanımlamaktadır.

Kültürel ürünlerin çözümlenmesi sürecinde temsilin önemine vurgu yapan Stuart Hall, ise temsili, dili kullanarak anlamlı bir şey söylemek ya da diğer insanlara dünyayı anlamlı bir biçimde sunmak olarak tanımlamaktadır. Anlamın üretildiği ve bir kültüre ait üyeler arasında paylaşıldığı sürecin önemli bir parçası olan temsil,

dilin kullanımını, işaretlerin ve imgelerin şeyleri temsil etmesini ya da yerine kullanılmasını içermektedir (Kırel, 2010: 327-328).

Medyanın anlam oluşturma süreci normal olanla, eğlence olanla, haber olanla, önemli olanla, değerli olanla ve inanmamız gerekenlerle ilişkili olarak oluşturulur. Medya aracılığıyla aldığımız güç iletileri dolaylı ya da dolaysız olarak güce kimin sahip olması gerektiğini söyler. Sözü edilen güç insanlar ya da gruplar arası ilişkilerde ortaya konur. Önemli olan kimin kim üzerinde nasıl bir güce sahip olduğuna dair iletilerin, günlük hayatta olanın basit bir şekilde yansıtılması olarak gösterilmesidir. Bu iletiler bireylerin dünyaya bakış açısını belirlemesine yardımcı olur. Bu iletiler bir yandan güç ilişkilerini anlatırken, diğer yandan da bireyler üzerinde güç sahibi olmaktadır (Burton, 1995: 39/166-167).

İnal'ın (1999: 261-262) aktardığı gibi belli başlı televizyon metin türlerini reklamlar, haberler, belgeseller, durum komedileri, pembe diziler, talk showlar, söyleşiler, bilimsel programlar, yarışmalar, spor programları, polisliyeler, bilim kurgular, nasıl-yapılır programları (yemek, ev dekorasyonu) olarak sıralayan Berger, bu türleri 1) aktüelite 2) yarışmalar 3) iknaya yönelik programlar 4) dramalar olarak dört ana başlık altında toplamaktadır.

Televizyonun popüler anlatı biçimleri arasında üzerinde en çok durulan dramatik yapımlardır. Dramatik yapımları, seriler, serialler ve süren serialler olarak üçe ayırmak mümkündür. Seriler, durum komedileri ve polis dizilerinde görüldüğü gibi her hafta başlayıp biten bir öykü içermektedir. Serialler daha çok televizyon için çekilen ve belli bir bölüm sayısına ulaştıktan sonra biten dizilerdir. Pembe dizi olarak adlandırılan süren serialler ise başlayan ancak bitmeyen, sürekli merak duygusu ile başı unutulup sonu beklenmeyen dizilerdir (İnal, 1999: 263) .

Yerli dizilerde inanma duygumuzu güçlendiren, kurgusal gerçekler aracılığıyla izleyici için yeni bir dünya oluşturulur. Bu dünya, izleyiciyi kendi toplumsal gerçekliğinden uzaklaştırır ve temelinde sınıf, cinsiyet ve etnik farklılıkların yeniden üretildiği, paraya ve paraya bağlı gücün yüceltildiği, yarışmacı bir alana dönüştürür. Bilinçli oluşturulan kurgusal dünyada her şey mümkündür. Son yıllarda televizyonlarımızda sayıları gün geçtikçe artan diziler toplumsal yapının

yeniden üretimlerini içermekte ve yaygınlaşmasını amaçlamaktadır (Özsoy, 2006: 38).

4. Yöntem

Bu çalışma betimleyici bir durum analizini içermektedir. Nitel analiz yöntemlerinden birisi olan betimsel analiz, verilerin sınıflandırılması, özetlenmesi ve sonuçlara ulaşılması sürecini içerir. Bu yöntemde mülakatlardan, gözlem notlarından veya diğer veri toplama yöntemleriyle elde edilen bilgilerden alıntı yapılır. Toplanan verinin asıl haline mümkün olduğu kadar bağlı kalınarak ve gerektiğinde araştırmaya konu edilen bireylerin görüşlerinden doğrudan alıntı yapılarak veriler okuyucuya sunulur. Elde edilen veriler daha önceden araştırmacı tarafından belirlenmiş başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır. Veri kaynaklarından alıntı yapılması, çalışmanın güvenilirliği ve sağlamlığı açısından fayda sağlar. Böylece çalışmada ortaya konulan önemli görüşler yansıtılmış olur. Betimsel analiz yönteminin amacı elde edilen ham durumdaki verileri, okuyucunun anlayacağı ve daha sonra isterse kullanacağı şekle sokmaktır. Bundan dolayı verilerin önce mantıki bir sıraya konulması gerekir. Daha sonra da yapılan betimlemeler yorumlanır ve sonuçlar ortaya konulur. Bu yöntemde veriler ve ulaşılan sonuçlar birbirlerine anlatım olarak çok yakındır (Altunışık v.d. 2005: 257-258, Yıldırım & Şimşek , 2000, s. 156).

Çalışmanın kuramsal kısmı için literatür taraması yapılmıştır. Prime-time televizyon dizilerinde gücün nasıl temsil edildiğini incelemek üzere oluşturulan kategoriler şu şekildedir: Yasal Güç, uzmanlık gücü, bilgi ve teknoloji gücü, psiko-sosyal güç, sosyo-ekonomik güç, ödüllendirici ve/veya cezalandırıcı güç, zorlayıcı güç, siyasal güç, fiziksel güç ve referans gücüdür.

Bu çalışmanın evrenini 2011 yılında yayınlanan ve 2012 yılında devam eden diziler oluşturmaktadır. Örnekleme ise 2011 yılının son 4 ayı ile 2012 yılının ilk 6 ayında en çok izlenen iki dizi oluşturmaktadır. En çok izlenen iki dizinin saptanması Eylül ayından yani yeni yayın döneminden, Haziran ayına yani yayın döneminin sonuna kadar olan süreçte dizilerin aldığı tüm reytinglerin aritmetik ortalamasının alınması yoluyla yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre en çok izlenen iki dizinin şunlar olduğu belirlenmiştir: Kanal D televizyonunda salı akşamları yayınlanan

“Öyle Bir Geçer Zamanki” ve Show tv ekranında çarşamba akşamları yayınlanan “Muhteşem Yüzyıl”. Ancak çalışmanın sınırlılığı açısından bu dizilerin tarihsel içerikli olması sonraki en çok izlenen sonraki iki dizinin belirlenmesine neden olmuştur. Böylece “Perşembe akşamları Kanal D’de yayınlanan “Fatmagül’ün Suçu Ne?” ve Cuma akşamları Show tv ekranında yayınlanan “Adını Feriha Koydum” dizileri çözümlene için belirlenmiştir.

Bu dizilerden Fatmagül’ün Suçu Ne?” adlı dizi küçük bir taşra kasabasında abisi ve yengesiyle yaşayan, nişanlısı Mustafa ile evlilik hazırlıkları yapan Fatmagül’ün tecavüze uğraması ile birlikte değişen yaşamlarını konu almaktadır. Fatmagül bu olayın ardından önce nişanlısı tarafından terk edilir, ardından kendisine tecavüz edenlerden Kerim ile evlenmek ve İstanbul’a yerleşmek zorunda kalır. Dizi bundan sonra Fatmagül ve Kerim arasında sonu gerçek bir evlilikle biten aşk hikâyesi, Fatmagül ve ailesinin tecavüzcülerin zengin aileleri ve eski nişanlı Mustafa ile olan çatışmalarıyla devam eder ve suçluların cezalandırılmasıyla son bulur.

Adını Feriha Koydum adlı dizide ise, Feriha zengin bir semtin kapıcı dairesinde ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Çoğunlukla zengin ailelerin çocuklarının okuduğu bir üniversiteyi burslu kazmasının ardından Feriha âşık olduğu yakışıklı ve zengin Emir’e kendisini zengin bir ailenin kızı olarak tanıtır. Dizinin devamında uzunca bir süre Feriha geleneksel yapıya sahip ailesi ve kurduğu yalan dünya içerisinde Emir’le yaşadığı büyük aşk arasında sıkışıp kalır. Dizi bu fakir kız ve zengin erkeğin büyük aşkını, mutluluklarını, yaşanan zorlukları ve acıları konu edinmektedir.

5. BULGULAR VE YORUM

5.1. Yasal Güç:

Çalışma kapsamında ele alınan dizilerden Fatmagül’ün Suçu Ne adlı dizide, *Yasal Güç* temsili olarak karakterlerin tecavüz olayı nedeniyle yargılanmalarına ilişkin dava sürecini ve Kerim’in, Vural’ın öldürülmesi sonrasında ki yargılanma sürecini vermek mümkündür. Her iki temsilde de yargı organlarının gerçek suçlulara hak ettikleri cezayı er ya da geç vereceğine ilişkin temsiller yer almaktadır. Kerim dava sürecinin sonucunda Mustafa’nın katil olduğunun anlaşılmasıyla aklanmakta, Fatmagül’e tecavüz edenler ve sonraki süreçte onlara yardım edenler dizinin sonunda

cezalandırılmaktadır. Dizide ki bu yasal güç temsillerinin toplumsal hayatta kıyaslandığı zaman idealize edilmiş olduğu görülmektedir. Bunun nedeni özellikle ülkemizdeki örneklerine bakıldığında bu tür tecavüz olaylarında çoğu zaman mağdurun tecavüz olayını anlatmaya korktuğu, tecavüzcüsüyle evlendirildiği, intihar etmeye zorlandığı, namus cinayetine kurban gittiği ya da suçluların kısa bir süre cezalandırılmalarının ardından serbest kaldıkları görülmektedir. Buna karşın bu dizide idealize edilen bu durumun tecavüze uğramış ve haklarını aramaktan çekinen kadınlara cesaret verici olabileceği düşünülmektedir.

Ele alınan diğer dizi olan Adımı Feriha Koydum adlı dizide ise, toplumsal roller aracılığıyla kazanılan yasal güç temsillerine rastlamak mümkündür. Bunun en baskın örneği Feriha'nın ailesinde görülmektedir. Aile içerisinde babalık ve erkeklik rolüne atfedilen ve dizide de yeniden üretilen toplumsal değerler nedeniyle baba, aile bireyleri içerisinde en güçlü konuma sahiptir. Bu nedenle Feriha ondan çekinmekte, yaptığı birçok şeyi ondan gizlemektedir. Buna benzer olarak, yine bu cinsiyet rolleri çerçevesinde ikiz kardeşi Mehmet kimi zaman Feriha'dan daha güçlü konuma gelmektedir. Toplumsal yapıdaki baskın ataerkil kodlar düşünüldüğünde dizide yeniden üretilen bu güç ilişkilerinin gerçekliğe uygun olduğu ve hatta meşrulaştırıldığı görülmektedir.

5.2. Uzmanlık Gücü:

Dizilerde uzmanlık gücüne ilişkin temsillerden ilki Fatmagül'ün Suçu Ne dizisindeki avukat temsilleridir. Dizide ki avukatlardan Münir sahip olduğu uzmanlık gücünü, ekonomik gücüyle birleştirerek tecavüz suçunun üzerini örtmeye çalışmaktadır. Buna karşılık Fatmagül'ün avukatı Kadir ellerindeki kısıtlı imkânlarla gerçeği ortaya çıkartmaktadır. Şartlar zor olsa da Fatmagül ve ailesi Kadir'in uzmanlık gücüne güvenmektedir. Fatmagül'ün güvendiği bir diğer isimde psikologudur. Seanslar sırasında uzmanlığını kullanan psikolog Fatmagül'ün kimseye anlatamadığı şeyleri ona anlatmasına neden olmuştur. Buna ek olarak Fatmagül sahip olduğu bilgi ve becerilerin ona kazandırdığı uzmanlık gücü sayesinde açtığı lokanta da başarı elde etmiştir. Buna benzer olarak Kerim'de demircilik konusunda ki uzmanlık gücü sayesinde göç eden birçok insanın işsiz kaldığı İstanbul'da iş bulabilmiştir.

Adını Feriha Koydum adlı dizide ise özel bilgi ve beceri ile uzmanlık gücü temsili yat da yaşayan Levent karakteri üzerinden görselleştirilmektedir. Levent Feriha'ya aşık olduğunu anlamasının ardından Feriha'nın okuduğu üniversitede hocalık yapaya başlar. Onun bu fırsatı yakalamasını sağlayan ve daha sonraki süreçte özellikle Feriha'nın erkek kardeşi Mehmet ve babasının güveni kazanmasına neden olan sahip olduğu bilgi ve uzmanlık gücüdür. Toplumsal hayattaki gerçeklikle uyuşan dizilerdeki bu temsillerde görüldüğü gibi özel bilgi, beceri ve uzmanlık gücüne sahip olmak hem bireylere olan güveni arttırmakta, hem de karşılaşılan çatışmaların daha kolay çözülmesini sağlamaktadır.

5.3. Bilgi ve Teknoloji Gücü

Dizilerde bilgiye ilişkin gücün temsili kimi zaman gücün uygulandığı bireyler için tehdit olarak kullanılmakta, kimi zamanda hem diğer bireyler hem de izleyici açısından merak unsuru oluşturmaktadır. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde bilgi gücünü elinde bulunduran isimlerden biri Asu'dur. Mustafa'nın Vural'ı öldürdüğünü öğrenen Asu'nun bu bilgiyi paylaşmasına ilişkin korkusu Mustafa'nın onunla evlenmesine neden olur. İlerleyen bölümlerde, bu cinayete ilişkin gerçekleri Yaşaran'ların öğrenmesi, mahkemede aleyhlerine tanıklık yapacak olan Mustafa karşısında güçlü duruma geçmelerine neden olmaktadır.

Dizide bilgi gücünün bir diğer temsili Fatmagül'ün yengesi Mukaddes'in hamileliği ve DNA raporuyla ortaya konulmaktadır. Sevgilisi için evden kaçan, ama daha sonra kandırıldığını öğrenince geri dönen Mukaddes yaptığı hatalar nedeniyle ev ahalisi karşısında oldukça güçsüz durumdadır. Kendisiyle kimse konuşmamaktadırlar. Hatta bebeğin Rahmi'den olduğuna bile inanamazlar. Normalde ev halkı üzerinde etkili olan Mukaddes suçlu olduğu için bu duruma çok fazla tepki vermez. Ancak yaptırdıkları DNA testi sonucunda bebeğin Rahmi'den olduğu ortaya çıkınca ele geçirdiği bilginin gücünü herkese karşı kullanır.

Bilgi gücünün önemi dizilerde bilgiye ulaşmak için gösterilen çabalardan da anlaşılmaktadır. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde bilgi gücünü elinde bulundurmak isteyen Yaşaran'lar bilgiye ulaşmak için Mustafa'yı, Kerim'i ve Fatmagül'ü izletirler. Adını Feriha Koydum dizisinde ise Hande, Feriha'ya karşı bilgi gücünü ele

geçirebilmek için Feriha'nın annesi sandığı Sanem'i izletir. Hande'nin Sanem ve Levent'in birlikteliklerini öğrenmesi kendince Feriha'ya karşı güç kazanmasıdır. Bilgi gücünü ele geçirmek için bireylerin izletilmesi ya da dinletilmesine ilişkin örneklerle toplumsal hayatta da rastlanmaktadır.

Zengin üst sınıf Emir ile fakir alt sınıf Feriha'nın aşk ilişkisinde, Feriha'nın toplumsal sınıfına ilişkin söylediği yalanları bilenler bilgiye dair gücü ellerinde tutanlardır. Yalanları ortaya çıkartabilecek olan filmin yan karakterlerinden komşu Sanem Hanımın eşini aldattığına ilişkin bilgiyi Feriha'nın edinmesiyle bilgiye dayalı güç dengeleri eşitlenir.

Adını Feriha Koydum dizisinde bilgiye dayalı güç temsiline bir diğer örnek ise Feriha'nın ikiz kardeşi Mehmet'in eşi Seher'in elinde bulunmaktadır. Seher Feriha'nın Emirle olan ilişkisini öğrenir ve bildiklerini Mehmet'e ve babasına anlatmakla tehdit eder. Bu sayede evdeki yerini sağlamlaştırmaktadır.

Bilgiye ilişkin dizilerde yer alan güç temsilleri değerlendirildiğinde ortaya çıkan bir diğer sunum ise kişinin bilgisini kendi yaşamını iyileştirmek için kullandığı yönündedir. Adını Feriha Koydum adlı dizide bilgiye sahip olan Feriha'nın özel bir üniversiteyi burslu kazanmış olması bilgi gücünün bireylerin ilerleme sürecindeki temsiline örnektir. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde ise Fatmagül'ün yemek yapma konusundaki bilgisi onun ve aslında bütün ailesinin ekonomik anlamda kazanç sağlamalarına neden olmuştur.

5.4. Psiko-Sosyal Güç

Dizilerde psiko-sosyal gücün farklı temsilleri yer almaktadır. Bu farkın en belirgin göstergesi ise iki dizinin baş kadın karakterleridir. Fatmagül, karakterin özellikleri çerçevesinde pasif bir karakterdir. Kendisine dayatılan şeyleri istemese de kabul etmek zorunda kalır. Dizinin ilerleyen bölümlerinde Fatmagül'ün iş hayatına girmesi, tecavüzü basına anlatması ve bu sayede toplumun desteğini arkasına almış olması karakterin dönüşüm geçirmesine ve kendisini yönetmeye çalışanlar karşısında dik durmasına neden olmuştur. Filmdeki temsile benzer olarak toplumu oluşturan bireylerin kimi zaman bir şeye tepki, kimi zamansa destek vermek amacıyla bir araya gelmesine ilişkin örneklerle günlük hayatımızda da rastlamak mümkündür.

Fatmagül'den farklı olarak Feriha karakteristik olarak daha güçlüdür. Onun kendine olan güveni ve gücüne ilişkin temsilleri sosyal hayatında özellikle yoksul olduğunun anlaşılması üzerine arkadaşları ile yaşadığı çatışmalarda görmek mümkündür.

Dizilerde ki psiko-sosyal gücün temsiline bir diğer örnek ise Fatmagül'ün Suçu Ne? dizisinde ki Asu karakteridir. Asu erkeklerle para karşılığı birlikte olmaktadır. Asu'nun Mustafa ile tanıştığı dönemde yaptığı işle ilgili toplumda olan olumsuz bakış açısı Asu'nun bu konuda kendini suçlu görmesine ve utanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle Mustafa'nın ailesi onların ilişkilerine onay vermemektedir. Mustafa'da tartışma anında onun daha önceden yaptığı bu işe dair göndermelerde bulunarak Asu'nun geri adım atmasını sağlamaktadır. Bu toplumsal değer yargılarının bireyleri baskı altına almasına ilişkin bir sosyo-psikolojik güç temsildir. Buna benzer olarak Adını Feriha Koydum dizisinde de kendi değerlerine uymadığı için ailesi Mehmet'in Seher ile evlenmesine kesinlikle karşı çıkmaktadır. Ancak Seher'in hamile olduğunu öğrenmeleri/sanmaları bu durumu kabul etmelerine neden olur. Bu noktada toplumsal gerçeklikle benzer olarak toplumsal değerlerin bireyler üzerinde yarattığı güç devreye girmekte ve hamile olan Seher'e sırt çevirmelerini engellemektedir.

5.5. Ödül-Ceza Gücü

Ele alınan dizilerde ödül-ceza gücüne ilişkin temsiller toplumsal gerçeklikle uyuşmanın yanı sıra birbirleriyle de benzerlik göstermektedirler. Hem Fatmagül'ün Suçu Ne?, hem de Adını Feriha Koydum adlı dizide özellikle kişisel çıkar peşindeki karakterler ödül gücünü elde edebilmek, diğer bir deyişle kişisel fayda sağlamak için çaba gösterirler. Fatmagül'ün yengesi Yaşaran ailesinin kendisine verdiği para ödülü sayesinde tecavüz olayının üstünün örtülmesine yardım eder. Feriha'nın yengesi de buna benzer olarak Feriha ve Emir'in aralarını bozmak isteyen Cansu'ya bilgi taşır. Buna ek olarak her iki dizide birçok karakter farklı durumlar karşısında ceza gücünün kendileri üzerinde yarattığı baskı nedeniyle güç sahibi kişi karşısında uyma eylemi gösterirler.

5.6. Zorlayıcı Güç

Korkuya, tehdide ve zorlamaya bağlı olarak ortaya çıkan bu güç türünün Fatmagül'ün Suçu Ne Adlı dizide neredeyse bütün çatışmaların içerisinde yer aldığı söylemek mümkündür. Fatmagül'ün yengesi ve sonrasında gerçekleri öğrenen eski nişanlısı Mustafa, Yaşaran'ları sürekli tehdit etmekte ve istediklerini yaptırmaktadırlar. Buna karşın dizinin ilerleyen bölümlerinde güç dengeleri değişmekte Mustafa'nın Vural'ı öldürmesine ilişkin bilgiyi elinde bulunduran Yaşaran ailesi bilgi ve tehdide dayalı zorlayıcı gücü kullanarak Mustafa'ya istediklerini yaptırmaktadırlar.

Adını Feriha koydum adlı dizide ise Feriha'nın Emir ile olan ilişkisinin farkında olan yengesi Seher sık sık Feriha'yı ailesine söylemekle tehdit ederken Feriha'nın ikiz kardeşi Mehmet ise Emir'i tehdit ederek zorlayıcı güç sayesinde Feriha'dan ve dolayısıyla ailesinden uzak durmasını sağlamaya çalışır. Feriha babasının zorlayıcı gücü karşısında hiç istemediği bir adamla nişanlanır ki daha sonra Emir'le ikinci kez evlendikleri anda bu eski nişanlı tarafından öldürülür. Dizinin karakterlerinden Koray sarhoş olduğu bir gece birlikte olduğu Gülsüm ile (ki Gülsüm Feriha'nın kuzenidir) zorlayıcı güç nedeniyle evlenir. Çünkü olayı öğrenen ailesi Gülsüm'ü okuldan almak ve köyüne göndermek üzeredir.

Ele alınan bu dizilerde yer alan zorlayıcı güç temsilleri Türk toplum hayatının gerçekliğiyle örtüşmektedir. Günümüzde hala kadınlar ailelerinin ve hatta toplumun kendilerine uyguladığı tehdit, baskı ve zorlayıcı güç nedeniyle evlenmek zorunda kalmakta ya da hayatlarını kaybetmektedirler.

5.7. Siyasi Güç:

İncelenen dizilerden Adını Feriha Koydum adlı dizide siyasi güç temsiline rastlanmamıştır. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde siyasi gücün temsili Selim Yaşaran'ın eski eşi Meltem'in Milletvekili babası Turaner Alagöz'dür. Turaner Alagöz, siyasi gücünü ve ilişkilerini kullanarak Reşat Yaşaran'ın birçok ihaleyi kazanmasını sağlamıştır. Aralarının bozulmasının ardından Turaner Alagöz, elinde bulunan bilgi gücünü ve yine siyasi gücünü kullanarak Yaşaran ailesini iflas tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Turaner Alagöz'ün siyasi kimliği ve ilişkileri

sayesinde elde ettiği güç Yaşaran'ların kendisine kurduğu seks tuzağının ortaya çıkmasıyla son bulur. Toplumun ve ailesinin gözündeki itibarını ve gücünü kaybeden Alagöz, intihar eder. Dizideki temsiline benzer olarak günümüz toplumunda da siyasi gücün haksız çıkar elde etme amacıyla kullanımına ve siyasilerin toplumca onaylanmayan bu tür ilişkiler nedeniyle siyasi kimliklerine zarar görmesine ilişkin örneklere rastlamak mümkündür. Buna ek olarak bu karakterin bir siyasetçi olarak toplumu temsil ettiğine ve bu nedenle hayatının skandalsız olması gerektiğine ilişkin temsiller de toplumsal gerçeklikle uyumaktadır.

5.8. Sosyo-Ekonomik Güç:

Dizilerde ekonomik gücü elinde bulunduran bireyler, mülke sahiplikleri, giyim kuşamları ve yaşam biçimleri ile ekonomik gücün getirdiği ayrıcalıklar aracılığıyla temsil edilmektedir. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde ekonomik gücü elinde bulunduran taraf olan Yaşaran ailesinin yaşadıkları evler, kullandıkları arabalar, giydikleri giysiler, gittikleri mekânlar ve telaffuz ettikleri miktarlar ekonomik gücün temsillerinde kullanılan sembollerdir. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde ekonomik gücün bireylerin değerlerini kökten etkilediği görülmektedir.

Ele alınan dizilere ilişkin yapılan incelemeler sonucu para ve onun sağladığı gücün dizinin anlatısını oluşturan bütün ilişkiler üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Kimi zaman Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde olduğu gibi, işlenen yüz kızartıcı suçun yaptırımını engellemek için susturucu olarak kullanılan para gücü, kimi zaman da yine aynı dizide görüldüğü gibi Fatmagül'ün eski nişanlısı olan Mustafa'nın Fatmagül'e yapılan tecavüz için namus değerlerini bir kenara bıraktırmaktadır.

Günümüz dizilerinin ana temalarından birini oluşturulan aşk ilişkileri de ekonomik güç üzerinden kurulmaktadır. Bireyler aşka ekonomik olarak sınıf atlamanın ve iktidara yakın olmanın bir yolu olarak görmektedir. Çünkü dizilerde merkezde yer alan ve ana çatışmayı oluşturan aşk ilişkisinin tarafları çoğunlukla farklı sınıflara ilişkin yaşam biçimlerini temsil etmektedir. Bu farkın ortadan kalkması ancak bireyi aşk ilişkisi sayesinde sınıf atlamasıyla mümkün olmaktadır. Çözümlemeye dâhil olan 'Adını Feriha Koydum dizisinin ana temasını oluşturan aşk ilişkisinde de böyle bir durum söz konusudur. Adını Feriha Koydum dizisinde

ekonomik gücün elde edilmesi çoğunlukla ailesel kaynaklıdır. Dizinin ana karakteri Emir, babasının ona sağladığı ekonomik güç sayesinde genç yaşına rağmen tanınmakta ve saygı görmektedir. Emir'in aşk yaşadığı Feriha ise alt gelir grubuna ait biri olarak temsil edilir. Bu temsilden de anlaşılacağı gibi dizinin ana eksenini zengin erkek ile fakir kızın aşk ilişkisini oluşturur. Adını Feriha Koydum adlı dizide ekonomik güce sahip birçok insan bulunmaktadır. Dizideki ekonomik güç bireylerin Fatmagül'ün Suçu Ne dizisindeki duruma benzer olarak, yaşadıkları evler, kullandıkları arabalar, giydikleri giysiler, gittikleri mekânlar ve telaffuz ettikleri miktarlar ekonomik gücün temsillerinde kullanılan sembollerdir.

Ekonomik gücü elde etme arzusu bireylerin yaptıkları olumsuz ya da onaylanmayan davranışların gerekçesi olarak temsil edilmektedir. Adını Feriha Koydum adlı dizide Seher Mehmet'le evlenmeden önce evli olan patronuyla birlikte. Aralarında ki ilişkiden haberdar olan Seher'in halası da bu birlikteliğe ses çıkarmamaktadır. Hem Seher, hem de halası için önemli olan patronun kendilerine sağladığı maddi kaynaklardır.

Ekonomik gücün varlığı, bireyleri diğerleri üzerinde güçlü kılmakla birlikte, yokluğu da zayıf duruma düşürmektedir. Ekonomik gücün elde edilmesinde iş sahibi olmanın öneminden hareketle Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde Kerim'in iş bulamadığı süreçte ekonomik güçten yoksunluğu onun kendisini diğer bireyler karşısında güçsüz olarak görmesine ve kişisel bunalımlar yaşamasına neden olmuştur. Kerim bu bunalımlarını alkolle çözüme yoluna gitmiştir. Toplumsal gerçeklik açısından ele alındığında işsizlik sonucu ortaya çıkan ekonomik gücün yoksunluğu bireylerde benzer problemleri ortaya çıkarmaktadır.

Dizilerdeki ekonomik güç temsillerine ilişkin dengeler çok çabuk değişebilmektedir. Fatmagül'ün Suçu Ne dizisine ekonomik gücü elinde bulunduran Yaşaranlar Turaner Alagöz'ün kendilerine ilişkin gizli bilgileri kullanmasıyla, yani bilgi gücünü kullanmasıyla değişmiştir. Ekonomik gücün kaybı mülkiyetlerin satışa çıkarılması, bankaların kredi verme konusundaki güvensizliği ve Yaşaran ailesinin ortak arayışına girişleriyle temsil edilmiştir.

5.9. Fiziksel Güç

Dizilerde fiziksel güce ilişkin temsiller iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki erkeklerin birbirlerine uyguladıkları fiziksel güç temsilleri, ikincisi ise erkeklerin kadınlara uyguladıkları fiziksel ve/veya cinsiyete dayalı güçtür. Erkeklerin birbirlerine uyguladıkları fiziksel güç temsilleri genellikle Fatmagül'ün Suçu Ne? dizisinde Reşat'ın Münir'le, Kerim'in hapisanedekilerle ya da Adını Feriha Koydum dizisinde Emir'in Levent'le ve okulda Feriha hakkında konuşan kişiye uyguladıkları beden gücüne dayanan güçtür. Bu gücün uygulanmasında kimi zaman başka araçlarda kullanılmaktadır (bıçak, sopa).

Erkeklerin kadınlara uyguladıkları fiziksel güç örnekleri ele alınan dizilerin ikisinde de yer almaktadır. Adını Feriha Koydum'da babası ve abisi tarafından fiziksel güç uygulanan Feriha'nın yüzündeki izler bunun göstergeleridir. Erkeğin kadına fiziksel güç uygulamasına ilişkin bir diğer örnek ise Fatmagül'ün Suçu Ne? Dizisinde yer almaktadır. Erkeğin fiziksel gücüne karşı koyamadığı için tecavüze uğrayan Fatmagül'ün yaşadıkları erkeklerin en ufak bir hareketi karşısında ürkmesine ve kendisini kapatmasına neden olmaktadır. Kadının, erkeğin fiziksel gücüne maruz kalmasına ilişkin örnekler toplumsal yaşamda da sık sık rastlanmaktadır. Ele alınan dizilerde erkeklerin kadınlardan fiziksel özellikleri nedeniyle daha güçlü olduklarına ilişkin vurgu ağır taşımak, odun kırmak vb. kimi işlerin erkeklerin yapması gereken işler olduğunun yeniden üretilmeleri toplumsal gerçekliğe uygun olarak yapılmaktadır.

5.10. Referans Gücü

Çalışma kapsamında incelenen dizilerde karakterlerin referans gücünden etkilendiklerine ilişkin temsillerde yer almaktadır. Gerçek yaşamdakine benzer olarak dizide de karakterler kendilerine örnek aldıkları kişiler gibi olma ya da kötü referans olan kişiler gibi olmama çabası gösterirler. Feriha özendiği zengin ailelerin yaşamlarını örnek alır kendisine ve Emir'e anlattığı yalan dünyayı bu çerçevede kurar. Fatmagül'ün Suçu Ne? adlı dizide ise Kerim, kendilerini bırakıp gittiği için annesinin intiharına neden olduğunu düşündüğü babası kötü bir referanstır ve Kerim babası gibi olmamak için elinden geleni yapar ve Fatmagül'den asla vazgeçmez.

6. Sonuç

Hayatın her alanında örneklerine rastlanan güç ve güç ilişkileri toplumsal yapıdan beslenen ve yine ürünlerini topluma sunan kitle iletişim araçlarında temsil edilmektedir. Gücün dizilerde nasıl temsil edildiği sorunsalından yola çıkan bu çalışma gücün toplumsal ilişkiler bağlamında dizilerde nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan Fatmagül'ün Suçu Ne ve Adını Feriha Koydum adlı dizilerde yapılan inceleme sonucunda ele alınan on başlığa ilişkin güç temsillerinin tamamının toplumsal gerçekliğe uygun olarak yeniden üretildiği görülmüştür. Bu güç ilişkileri ve çatışmaları diziler aracılığıyla yeniden üretilerek gerçek yaşamda var olan yapıyı meşrulaştırmakta ve yaygınlaştırmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan Adını Feriha Koydum ve Fatmagül'ün Suçu Ne adlı diziler neredeyse hemen hemen her gün gazetede okunabilir, haberlerde izlenebilir ya da çevreden duyulabilir olaylar merkezinde hikâyeleştirilmiştir. Öykünün görselleştirilme sürecinde karakterlerin fiziksel özellikleri, karakteristik özellikleri, yaşadıkları mekânlar, ekonomik durumları, sahip oldukları statü, rol ve kimlikle ilişkili diğer özellikleri bir bütün olarak toplumsal hayatta var olan güç ilişkilerine benzer olarak şekillendirilmiştir. Bu çerçevede ele alınan her iki dizide de ana karakterlerin yanı sıra yan karakterlerin öykülerinde de güç ilişkilerinin hayati öneme sahip olduğu görülmektedir.

Gerçek hayattakine benzer olarak ele alınan dizilerde de bireyler arasında güç farklılıkları ve yoğun güç çatışmalarının olduğu görülmektedir. Bu durum bir yandan dizinin tansiyonunu arttırarak izleyicinin ilgisini canlı tutmakta, diğer yandan toplumda egemen olanı yeniden üretmektedir. Bu yeniden üretimde ele alınan dizilerde yer alan güç ilişkileri Türk toplumunun mevcut yapısı ile toplumsal roller, semboller, simgeler diğer bir deyişle kültürel değerler çerçevesinde şekillendirilmiştir. Örneğin evlilik dışı cinsel ilişki nedeniyle kirlenen namusun temizlenmesi için zoraki güç sayesinde evlilik toplumsal yapıyla ilgilidir. Başka

ülkelerde böyle bir durum söz konusu olmayabilir ve dolayısıyla izleyiciler üzerinde aynı etki yaratılamamış olur.

Ele alınan dizilerde çoğunlukla güçlü bireyler, güçsüzler karşısında ayrıcalıklı olarak temsil edilmektedir. Bu durumda toplumda hâkim olan yapının yeniden üretilmesidir. Buna karşın Fatmagül'ün Suçu Ne adlı dizide güçlü de olsa suçluların daha güçlü bir yapı tarafından cezalandırılabileceğine ve dolayısıyla güç dengelerinin değişebileceğine ilişkin yapılan göndermeler izleyiciler açısından cesaret verici ve harekete geçirici olabilmektedir. Bu metinler gerçekmiş ve o an oluyormuş hissi yaratmaya çalışarak güce kimin sahip olduğunu ya da olması gerektiğini söylerken güç/güçlü karşısında bireyin nasıl konumlanması gerektiğini de işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred (1997). İnsan Tanıma Sanatı, (Çev: Şelale Başar), İstanbul: Dergah Yayınları.
- ALTUNIŞIK, Remzi; COŞKUN, Recai; BAYRAKTAROĞLU, Serkan; YILDIRIM, Engin (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- ARON, Raymond (2007). Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, (Çev: Korkmaz Alemdar) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- BOULDING, Kenneth (1999). Yirminci Asrın Manası, (Çev: Erol Güngör) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- BURTON, Graeme (1995). Görünenden Fazlası, (Çev: Nefin Dinç) İstanbul: Alan Yayıncılık.
- DAHL, Robert (1957). "The Concept of Power", Behavioral Science, 2(3), 201-215.
- DEMİR, Ömer; ACAR, Mustafa (2005). Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ankara: Adres Yayınları.
- DUVERGER, Maurice (2007). Siyaset Sosyolojisi, (Çev: Şirin Tekeli) İstanbul: Varlık Yayınları.

- EMERSON, Richard (1962). "Power Dependence Relations", *American Sociology Review*, 27(1), 31-41.
- FOUCAULT, Michel (2005). *Özne ve İktidar*, (Çev: Işık Ergüden; Osman Akınhay) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- GALBRAITH, John Kenneth (2004). *İktidarın Anatomisi*, (Çev: Ramazan Dikmen) Ankara: Hece Yayınları.
- İŞİK, Metin (2007). *Televizyon ve Çocuk*, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- İNAL, Ayşe (1999). "Televizyon, Tür ve Temsil", *Ankara İletişim Fakültesi Yıllık 1999 "Mahmut Tali Öngören'e Armağan"*, 255-286.
- KAPANİ, Münci (2008). *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınları.
- KAYPAKOĞLU, Serdar (2008). *Kişilerarası İletişim Cinsiyet Farklılıkları Güç ve Çatışma*, İstanbul: Derin Yayınları.
- KIREL, Çiğdem (1998). *Örgütlerde Güç Kullanımı Çalışanların Algıladıkları Güç ve Tepkileri Üzerinde Bir Uygulama*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- KIREL, Serpil (2010). *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- KOJAVE, Alexandre (2007). *Otorite Kavramı*, (Çev: Murat Erşen) İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- MUTLU, Erol (2004). *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- ÖZSOY, Aydan (2006). "Ayn mi Seyir mi? Aynı Aşk Masalına Tiryaki Olma(ma)k", *Uçan Süpürge Kadın Dergisi* (24), 37-40.
- PAPPENHEIM, Fritz (2002). *Modern İnsanın Yabancılaşması Marx'a ve Tönnies'ye Dayalı Bir Yorum*, (Çev: Salih Ak) Ankara: Phoenix Yayınevi.
- RUSSELL, Bertrand (2004). *İktidari* (Çev: Göksel Zeybek) İzmir: İlya Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (2002). "2001 Yılı Aile Raporu", (Haz: İrfan Çayboylu) Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

WEBER, Max (2011). Bürokrasi ve Otorite, (Çev: H. Bahadır Akın) Ankara: Adres Yayınları.

YILDIRIM, Ali; ŞİMŞEK, Hasan (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları:

<http://murataytas.wordpress.com/film-listesi-film-list/55-2/> Erişim Tarihi: 14.08.2012

<http://www.medyatava.net/ratingengine.aspx> Erişim Tarihi: 01.08.2012

<http://www.medyafaresi.com/haberler/reyting> Erişim Tarihi: 01.08.2012